

INBRENG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld, .. xxxx 2026

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de minister van Buitenlandse Zaken over – de Koninkrijksinzet t.b.v. het voorzitterschap van het Comité van Ministers van de Raad van Europa in 2027 (Kamerstuk 20043, nr. 167), het verslag van de Raad van Europa Ministeriele Vergadering van 14 en 15 mei 2026 (Kamerstuk 20043, nr. 168) en het Gastlandaanbod Nederland operationele fase Speciaal Tribunaal voor het Misdrijf Aggressie tegen Oekraïne (Kamerstuk 36045, nr. 311).

De op 9 september 2026 aan de minister toegezonden vragen en opmerkingen zijn met de door de minister bij brief van ... toegezonden antwoorden hieronder afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Klaver

De adjunct-griffier van de commissie,
Dekker

Inhoudsopgave

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de PRO-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de JA21-fractie

II Antwoord / Reactie van de minister

III Volledige agenda

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met waardering kennisgenomen van de brief van de minister van Buitenlandse Zaken over de Koninkrijksinzet ten behoeve van het voorzitterschap van het Comité van Ministers van de Raad van Europa in 2027. Deze leden prijzen de stevige inzet van het kabinet op het gebied van democratie en mensenrechten binnen het voorzitterschap en zijn in grote lijnen te spreken over de gekozen koers. Zij hebben nog wel enkele vragen en opmerkingen.

Democratische rechtsstaat en buitenlandse beïnvloeding

De leden van de D66-fractie onderschrijven dat weerbaarheid van de democratische rechtsstaat terecht als hoofdthema van het voorzitterschap is gekozen. Deze leden zijn benieuwd welke concrete politieke erfenis het kabinet in november 2027 wil hebben achtergelaten. Zijn hiervoor meetbare doelen te formuleren, en wanneer beschouwt het kabinet het voorzitterschap op dit thema als geslaagd, zo vragen deze leden.

De leden van de D66-fractie lezen met instemming dat het kabinet het versterken van de detectie van buitenlandse informatiemanipulatie en -inmenging (FIMI) als prioriteit benoemt. Op welke manier wil het kabinet binnen de Raad van Europa bijdragen aan het versterken van de Europese capaciteit om FIMI te detecteren en tegen te gaan, zo vragen deze leden. Op welke wijze wordt daarbij aandacht besteed aan de rol van (waarnemende) staten met een andere blik op internationaal recht, soevereiniteit en de internationale rechtsorde, die digitale afhankelijkheden gebruiken voor politieke beïnvloeding? Deze leden achten dit thema van extra groot belang, nu ook de Verenigde Staten zich de afgelopen periode hebben uitgesproken over het willen beïnvloeden van electorale trends in Europa. Deelt het kabinet de opvatting dat dit gegeven een extra dimensie geeft aan de FIMI-agenda binnen het voorzitterschap? Op welke wijze wil het kabinet tijdens het voorzitterschap omgaan met landen met een waarnemersstatus bij het Comité van Ministers, waaronder de Verenigde Staten, specifiek waar het gaat om de agenda rond desinformatie en buitenlandse beïnvloeding, zo vragen deze leden. Ziet het kabinet mogelijkheden om tijdens het voorzitterschap te werken aan concrete normen rond digitale soevereiniteit, platformmacht en de bescherming van democratische processen tegen buitenlandse invloed en afhankelijkheden, zo vragen de leden bovendien.

Veiligheid van politici, journalisten en advocaten

De leden van de D66-fractie zijn positief over de inzet van het kabinet op de veiligheid van publieke figuren die een sleutelrol vervullen binnen de democratische rechtsstaat, zoals politici, ambtsdragers, advocaten en journalisten. Welke concrete vorm ziet het kabinet voor zich met betrekking tot de voorgestelde internationale norm voor *safety in political and democratic life*? Op welke wijze wordt hierbij, als het aan het Nederlands voorzitterschap ligt, aandacht besteed aan online intimidatie, doxing en transnationale repressie?

Oekraïne en accountability

De leden van de D66-fractie onderschrijven van harte de vastberaden inzet van het kabinet op het tegengaan van straffeloosheid voor de Russische agressieoorlog tegen Oekraïne, onder meer via het Speciaal Tribunaal voor het Misdrijf Agressie. Kan de minister aangeven of de verwachting is dat het tribunaal tijdens het Nederlandse voorzitterschap van het Comité van Ministers, van mei tot november 2027, daadwerkelijk operationeel zal zijn? Op welke concrete wijze wil het kabinet het voorzitterschap inzetten om andere landen te bewegen tot politieke en met name financiële steun voor het tribunaal, in het licht van het feit dat tot dusver geen ander land bereidheid heeft getoond het tribunaal te huisvesten? Welke aanvullende diplomatieke inspanningen gaat Nederland verrichten om meer landen te bewegen zich aan te sluiten bij het Speciaal Tribunaal?

Hoe beoordeelt het kabinet de voortgang van het compensatiemechanisme voor Oekraïne, en welke obstakels ziet het daarbij nog, zo vragen deze leden?

Is het kabinet voornemens het voorzitterschap te benutten om, mocht dat tegen die tijd nog niet zijn gelukt, verdere stappen te zetten richting het gebruik van bevroren Russische staatsactiva voor het herstel van Oekraïne? Tevens vragen deze leden welke rol het kabinet voor de Raad van Europa ziet weggelegd bij het terugbrengen, beschermen en psychologisch ondersteunen van Oekraïense kinderen die door Rusland zijn gedeporteerd.

Mensenrechten

De leden van de D66-fractie hechten sterk aan de inzet van het kabinet op het Verdrag van Istanbul en de bestrijding van gendergerelateerd geweld. Deze leden constateren dat niet alle lidstaten van de Raad van Europa het verdrag hebben geratificeerd en dat Turkije het verdrag zelfs heeft opgezegd. Zij vinden het van belang dat het voorzitterschap ook wordt benut om lidstaten die op rechtsstaat- of mensenrechtenterrein onder druk staan, aan te spreken op hun verplichtingen. Hoe wil de minister tijdens het voorzitterschap omgaan met lidstaten waar mensenrechten of de rechtsstaat onder druk staan, en welke concrete inzet is voorzien om het draagvlak voor het Verdrag van Istanbul, ook onder landen die het nog niet hebben geratificeerd of hebben opgezegd, te vergroten, zo vragen deze leden. Welke prioriteit krijgt binnen het voorzitterschap de uitvoering van uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens door lidstaten die hierin structureel achterblijven?

De leden van de D66-fractie constateren bovendien met zorg dat de positie van lhbt-personen in meerdere lidstaten van de Raad van Europa evident onder druk staat, door wetgeving die uitingen en organisatievrijheid inperkt, een krimpende ruimte voor pride-evenementen en toenemende risico's voor mensenrechtenverdedigers die voor deze groep opkomen. Voor deze leden is dit geen bijzaak, maar een kernthema van de mensenrechten en rechtsstaat die het voorzitterschap zegt te willen verdedigen. Is het kabinet bereid dit onderwerp op te nemen als expliciet agendapunt binnen de kabinetsinzet voor het voorzitterschap?

Caribisch deel van het Koninkrijk

De leden van de D66-fractie lezen dat overleg plaatsvindt met Aruba, Curaçao en Sint Maarten en dat ook Bonaire, Sint Eustatius en Saba worden betrokken bij het voorzitterschap. Kan de minister toelichten wat deze betrokkenheid in de praktijk inhoudt, en welke concrete rol Aruba, Curaçao, Sint Maarten en de BES-eilanden krijgen tijdens het voorzitterschap? Zijn er specifieke thema's binnen het werkprogramma van de Raad van Europa die voor het Caribisch deel van het Koninkrijk bijzondere relevantie hebben, zo vragen deze leden.

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van de minister van Buitenlandse Zaken over de Koninkrijksinzet voor het voorzitterschap van het Comité van Ministers (CM) van de Raad van Europa (RvE) in 2027.

De leden van de VVD-fractie onderschrijven het belang van de Raad van Europa voor de bescherming van de democratische rechtsstaat, mensenrechten en fundamentele vrijheden in Europa. Juist in een tijd waarin de Europese veiligheid en democratische rechtsstaat onder druk staan, is het van belang dat Nederland zich binnen de Raad van Europa actief en zichtbaar inzet.

Meerwaarde van de Raad van Europa

De brief schetst dat de Raad van Europa beschikt over een breed palet aan instrumenten voor normstelling, monitoring en samenwerking. De leden van de VVD-fractie zien de historische waarde van deze instrumenten, maar wijzen erop dat de Raad van Europa opereert in een dicht internationaal speelveld naast de Europese Unie (EU) en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Deze leden beschouwen het als onwenselijk dat de taken van deze organisaties overlappen. Zij vragen de minister concreet toe te lichten op welke specifieke terreinen de Raad van Europa beschikt over een unieke toegevoegde waarde die niet reeds door de EU kan worden behartigd. Op welke wijze borgt het kabinet dat het voorzitterschap niet leidt tot duplicatie van lopende Brusselse werkzaamheden of beleidsvorming? Hoe wil het Koninkrijk tijdens zijn mandaat de operationele samenwerking tussen Straatsburg en Brussel zo vormgeven dat synergie ontstaat, mede met het oog op het aanstaande Nederlandse voorzitterschap van de Raad van de EU?

Oekraïne

De leden van de VVD-fractie onderschrijven de prioriteit die het kabinet geeft aan de bestrijding van straffeloosheid voor de Russische agressieoorlog tegen Oekraïne. Het Kremlin mag op geen enkele wijze worden beloond voor zijn grove schendingen van de soevereiniteit van Oekraïne. De brief benadrukt dat Nederland de rol van 'lead nation' vervult op de pijler Restoring Justice en gastland is voor het Schaderegister, de Claimscommissie en de initiële fase van het Speciaal Tribunaal voor het Misdrijf Agressie. Deze leden vragen welke stappen de minister onderneemt om ervoor te zorgen dat de structurele politieke en financiële lasten worden gedeeld met de overige 45 lidstaten. Welke lidstaten tonen zich tot dusverre terughoudend ten aanzien van de financiering en ratificatie van het compensatiemechanisme en het tribunaal? Hoe voorkomt het kabinet dat Nederland als gastland voor een onevenredig deel van de operationele kosten moet opdraaien?

Voorts vragen de leden van de VVD-fractie bijzondere aandacht voor een van de meest weerzinwekkende misdaden van het Russische regime: de grootschalige ontvoering en gedwongen deportatie van Oekraïense kinderen naar Rusland en Belarus. Deze leden vragen op welke manier het kabinet het voorzitterschap zal inzetten om de internationale druk op Rusland verder op te voeren ten behoeve van de opsporing, registratie en repatriëring van deze ontvoerde kinderen. Welke rol kan de Raad van Europa, in het bijzonder via de Commissaris voor de Rechten van de Mens, vervullen bij de juridische bewijsgaring en documentatie van deze deportaties met het oog op strafrechtelijke vervolging? Tevens vragen deze leden hoe het voorzitterschap wordt benut om de omzeiling van sancties tegen de Russische oorlogseconomie via derden effectiever aan te pakken.

Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM)

De leden van de VVD-fractie onderschrijven het belang van het EVRM in het beschermen van fundamentele mensenrechten. Tegelijkertijd heeft de interpretatie van het EVRM zich de afgelopen decennia dusdanig ontwikkeld dat er op bepaalde beleidsterreinen minder beleidsruimte is. Dit uit zich vooral op het gebied van migratiebeleid, waarbij de interpretatie van het EVRM bijvoorbeeld een grote rol speelt in een recente uitspraak die mogelijk als consequentie heeft dat asielzoekers (nog steeds) niet mogen worden overgedragen aan Italië. Welke stappen is het kabinet de komende tijd van plan te nemen om ervoor te zorgen dat de

interpretatie van het EVRM meer ruimte laat om een restrictief migratiebeleid te voeren? Hoe gaat het kabinet er daarnaast voor zorgen dat het EVRM dusdanig wordt geïnterpreteerd dat uiteindelijk, conform het coalitieakkoord, asielaanvragen buiten Europa kunnen worden ingediend en afgehandeld, en dat in Nederland dus geen asielprocedures meer hoeven te worden doorlopen?

Weerbaarheid van de democratie en buitenlandse inmenging

De leden van de VVD-fractie delen de zorgen over toenemende agressie, intimidatie en bedreiging richting hoeders van de rechtsstaat, waaronder politici, bestuurders, rechters, advocaten en journalisten. Wie onze vrije samenleving en rechtsorde overeind houdt, moet kunnen rekenen op bescherming en veiligheid. Deze leden vragen de minister hoe het streven naar een internationale norm voor *safety in political and democratic life* concreet vorm krijgt. Hoe voorkomt het kabinet dat dit initiatief verzandt in vrijblijvende slotverklaringen en seminars, en op welke wijze leidt dit tot operationele grensoverschrijdende bescherming en versterkte opsporing van daders?

De leden van de VVD-fractie onderschrijven de noodzaak om onze samenleving beter te wapenen tegen buitenlandse informatiemanipulatie en -inmenging door kwaadwillende statelijke actoren zoals Rusland, Iran en China. Deze staten proberen onze democratische processen doelbewust te ontwrichten en polarisatie aan te jagen. Welke maatregelen wil het kabinet in Straatsburg treffen om dreigingsinformatie tussen lidstaten sneller uit te wisselen en desinformatiecampagnes te neutraliseren? Deelt het kabinet de mening dat het belangrijk is om zicht te hebben op desinformatiecampagnes? Zoals voortvloeit uit de Digitale Services Act zijn Very Large Online Platforms verplicht om informatie omtrent desinformatie op sociale media te delen met onder andere de Europese Commissie. Is het kabinet bereid om deze informatie op te vragen?

Ten aanzien van nieuwe technologieën benadrukken deze leden dat risicobeheersing hand in hand moet gaan met ruimte voor technologische vooruitgang en innovatie. Europa dreigt op het gebied van digitale innovatie achterop te raken bij de Verenigde Staten en Aziatische economieën. Deze leden vragen het kabinet hoe gewaarborgd wordt dat normstelling of verdragen binnen de Raad van Europa niet leiden tot een extra laag aan verstikkende regeldruk of bureaucratische koppen op de Europese AI-verordening. Welke specifieke AI-thema's wil het kabinet agenderen en hoe waarborgt de minister dat het innovatie- en verdienvermogen van het Europese mkb en technologiebedrijven hierbij niet wordt geschaad? Zo is de Framework Convention on artificial intelligence, human rights, democracy, and the rule of law van de Raad van Europa wel geratificeerd door de EU en diverse andere landen, maar nog niet door Nederland. Wanneer is de regering voornemens dit op te pakken?

Binnen de context van de weerbaarheid van de democratische rechtsstaat wil de regering onder andere ook inzetten op sterke en onafhankelijke democratische instituties en processen. Vrije en eerlijke verkiezingen vormen de basis voor de democratische rechtsstaat. Verkiezingswaarnemingsmissies zijn een belangrijk instrument om dat te meten. De verkiezingswaarnemer staat bij de uitvoering van zijn taak steeds vaker onder druk door bijvoorbeeld intimidatie. Ook complexe accreditatieprocedures bemoeilijken zijn werk.

Bovendien zijn landen soms minder geneigd verkiezingswaarnemers uit te nodigen. Op welke wijze zal de regering daar tijdens het voorzitterschap aandacht aan besteden?

Vragen en opmerkingen van de leden van de PRO-fractie

De leden van de PRO-fractie lezen in de kabinetsbrief dat het kabinet het versterken van de detectie van buitenlandse informatiemanipulatie en -inmenging als prioriteit ziet.

Bovengenoemde leden delen de zorg dat verschillende mogendheden buiten Europa proberen om verkiezingen en maatschappelijke ontwikkelingen te sturen om de democratie en de Europese eenheid te ondermijnen. Veroordeelt het kabinet het wanneer mogendheden buiten Europa miljoenensubsidies verstrekken aan organisaties met als doel om de Europese regulering van tech tegen te gaan, om Europese samenwerking op het gebied van migratie te ondermijnen, en om campagnes van antidemocratische, antirechtsstatelijke en anti-EU-bewegingen te steunen? Is het kabinet ook voornemens om deze vormen van ongewenste buitenlandse inmenging tijdens het voorzitterschap van het Comité van Ministers van de Raad van Europa te agenderen? Zo nee, waarom niet?

De leden van de PRO-fractie lezen in de kabinetsbrief de terechte constatering dat in Europa het aantal bedreigingen en intimidaties van lokale bestuurders en politici toeneemt. Is het kabinet voornemens om in dit kader expliciet de arrestatie van burgemeesters in Turkije en andere politieke opposanten van premier Erdogan, zoals burgemeester Imamoglu van Istanbul en Selahattin Demirtas en Osman Kavala, te agenderen? Zo nee, waarom niet?

De leden van de PRO-fractie hebben kennisgenomen van de briefwisseling tussen de Commissaris voor de Rechten van de Mens van de Raad van Europa, Michael O'Flaherty, en de minister van Asiel en Migratie. De Commissaris verzoekt het kabinet om bij de inzet voor de oprichting van terugkeerhubs vier overwegingen mee te nemen: 1) een ex ante onderzoek naar mogelijke risico's voor de mensenrechten voortkomend uit de samenwerking voor terugkeerhubs; 2) de adequate, onafhankelijke en continue monitoring van de mensenrechtenimpact van de terugkeerhubs en daaropvolgende consequenties, en eventuele opschortingsmechanismen, mochten er mensenrechtenschendingen zich voltrekken; 3) dat terugkeerhubs en andere vormen van externalisering gefundeerd worden op juridisch afdwingbare afspraken met eveneens afdwingbare mensenrechtenclausules; 4) transparantie over afspraken, monitoring en evaluatie zodat parlement, publiek en rechters de samenwerking kunnen controleren. De bovengenoemde leden merken op dat de minister van Asiel en Migratie slechts zeer beperkt op de brief heeft gereageerd en niet expliciet op de vier overwegingen is ingegaan. Kan het kabinet in dit schriftelijk overleg wel uitgebreid toelichten op welke manier het voornemens is de vier overwegingen mee te nemen in de beleidskeuzes rondom terugkeerhubs en externalisering? Is het kabinet voornemens om terugkeerhubs en externalisering onderdeel te maken van de agenda tijdens het voorzitterschap van het Comité van Ministers van de Raad van Europa? Zo ja, op welke manier en met welk doel is het kabinet voornemens dit onderwerp te agenderen?

De leden van de PRO-fractie lezen tot slot dat het kabinet de snelle opkomst van nieuwe technologieën zoals kunstmatige intelligentie wil agenderen. Kan het kabinet verder toelichten op welke manier het de motie Kathmann-El Boujdaini (Kamerstuk 21501-33, nr. 1196) uitvoert? Wat is de doelstelling van het kabinet voor het voorzitterschap in 2027 op dit onderwerp en

welke expertise draagt het kabinet hiervoor aan? Is het kabinet voornemens om met de Raad van Europa nieuwe instrumenten te ontwikkelen en zo ja, heeft de Raad van Europa beschikking tot voldoende capaciteit hiervoor?

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de Koninkrijksinzet t.b.v. het voorzitterschap van het Comité van Ministers van de Raad van Europa in 2027. Deze leden waarderen dat het kabinet inzet op een weerbare democratie en rechtsstaat, accountability voor Oekraïne en bescherming van mensenrechten. Juist nu de internationale rechtsorde onder druk staat en democratische samenlevingen zowel van binnenuit als van buitenaf worden bedreigd, is een sterke en effectieve Raad van Europa van groot belang. Deze leden hebben hier nog enkele vragen over.

Weerbaarheid van de democratische rechtsstaat

De leden van de CDA-fractie vinden het positief dat het kabinet de weerbaarheid van de democratische rechtsstaat centraal stelt tijdens het voorzitterschap. Welke opvolging wil het kabinet geven aan de voorgenomen inzet om de weerbaarheid en veiligheid van personen die een sleutelrol spelen binnen de democratische rechtsstaat te versterken? Op welke manier wil het kabinet de samenwerking tussen lidstaten van de Raad van Europa, de EU en maatschappelijke organisaties op dit terrein structureel versterken?

De leden van de CDA-fractie lezen dat het kabinet tijdens het voorzitterschap wil inzetten op het versterken van de aanpak van *Foreign Information Manipulation and Interference* (FIMI). Kan het kabinet een actuele stand van zaken geven van de ontwikkeling van een mogelijk juridisch instrument binnen de Raad van Europa? Welke concrete resultaten wil het kabinet tijdens het voorzitterschap op dit dossier bewerkstelligen? Wat kan de Raad van Europa op dit terrein toevoegen aan wat al binnen de EU en de NAVO op dit terrein gebeurt?

De leden van de CDA-fractie verwelkomen bovendien de aandacht voor bedreiging en intimidatie van politici, bestuurders, advocaten en journalisten. Het kabinet spreekt over een internationale norm voor *safety in political and democratic life*. Wat moet deze norm precies gaan inhouden? Is het streven om tijdens het Nederlandse voorzitterschap tot een aanbeveling, verklaring of ander concreet instrument van de Raad van Europa te komen? Hoe worden daarbij ervaringen van lokale bestuurders en volksvertegenwoordigers betrokken?

De leden van de CDA-fractie lezen daarnaast dat het kabinet samenwerking wil bevorderen rond het tegengaan van misbruik van pyrotechnische artikelen. Zij herkennen de ernstige maatschappelijke gevolgen daarvan, maar vragen wel waarom juist de Raad van Europa hiervoor het meest aangewezen internationale forum is. Welke concrete meerwaarde verwacht het kabinet boven bestaande Europese en bilaterale samenwerking?

Accountability voor Oekraïne

De leden van de CDA-fractie steunen onverminderd de inzet op accountability voor Oekraïne. In de beantwoording van het vorige schriftelijk overleg (Kamerstuk 20 043, nr. 160) gaf het kabinet aan dat voor de Claimscommissie onder meer 25 ratificaties en voldoende budgetgaranties nodig waren, en dat voor het Speciaal Tribunaal nog moest worden gewerkt aan voldoende politiek en

financieel draagvlak, de meerjarige begroting en de verdere operationalisering van het tribunaal. Kan het kabinet een actuele stand van zaken geven van deze trajecten? Welke politieke, juridische, operationele of financiële knelpunten ziet het kabinet op dit moment nog? Op welke termijn verwacht het kabinet dat de Claimscommissie en het Speciaal Tribunaal hun werkzaamheden kunnen starten?

Bescherming van mensenrechten

De leden van de CDA-fractie onderschrijven het belang van een goed functionerend Europees mensenrechtensysteem. Welke concrete verbeteringen wil het kabinet tijdens het voorzitterschap bereiken bij de uitvoering van uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens? Op welke manier wil het kabinet binnen de brede mensenrechtenagenda, waaronder sociale rechten, de bestrijding van geweld tegen vrouwen en kinderrechten, prioriteiten stellen en tot concrete resultaten komen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de JA21-fractie

De leden van de JA21-fractie hebben met bijzondere belangstelling kennisgenomen van de brief van de minister over de Koninkrijksinzet ten behoeve van het voorzitterschap van het Comité van Ministers (CM) van de Raad van Europa (mei–november 2027) en het daaraan voorafgaande voorzitterschap van het Mensenrechtenoverleg (CMDH, november 2026–mei 2027), alsmede van het verslag van de ministeriële vergadering van het CM van 14 en 15 mei 2026 in Chişinău.

Een voorzitterschap dat eens in de 23 jaar voorkomt, is een zeldzame gelegenheid om de agenda van de Raad van Europa mede te bepalen. De leden van de JA21-fractie constateren dat het kabinet een aantal belangrijke speerpunten voorstelt waaronder de bescherming van de mensenrechten en de positie van het EVRM. Deze leden steunen de keuze om in te zetten op de bescherming van mensenrechten. Zij zouden graag zien dat Nederland deze gelegenheid aangrijpt om in te gaan op de verhouding tussen de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het vermogen van democratische regeringen om politieke keuzes te maken, bijvoorbeeld op het vlak van asiel- en migratiebeleid. Deze leden zien het als urgent, fundamenteel en bepalend voor de toekomst van het hof om bepaalde ontwikkelingen in de jurisprudentie van het Hof met betrekking tot de steeds verder opgeschoven interpretaties van fundamentele mensenrechten van het verdrag te bespreken, met name ten aanzien van de breed gedeelde wens om meer grip te krijgen op irreguliere migratie. Juist om de mensenrechten in hun essentie te beschermen, zo menen de leden, is enige herbezinning op de juridische praktijk en de gevolgen voor de politieke handelingsruimte, van essentieel belang. Deze leden hebben hierover een aantal vragen en doen ook een concreet voorstel.

De leden van de JA21-fractie wijzen allereerst op de ontwikkelingen van het afgelopen jaar. In mei 2025 stuurden negen regeringsleiders – op initiatief van Italië en Denemarken, en medeondertekend door onder andere de Belgische premier De Wever – een open brief waarin zij vaststelden dat het EHRM met zijn uitleg van het Verdrag de ruimte van lidstaten om politieke keuzes te maken in migratiezaken, waaronder de uitzetting van criminele vreemdelingen, te ver heeft ingeperkt. Nederland heeft die brief destijds niet ondertekend, maar schaarde zich op 10 december 2025 wel achter een gezamenlijke verklaring van 27 lidstaten. Dit proces mondde op 15 mei 2026 uit in de politieke verklaring van het Comité van Ministers in Chişinău over het EVRM en migratie. Het kabinet schrijft dat de verklaring, omdat zij met consensus is

aangenomen, kan worden aangemerkt als een “later tot stand gekomen overeenstemming” over de uitleg van het EVRM in de zin van het verdragenrecht, waarmee eenieder rekening dient te houden, maar dat het “uiteindelijk aan de rechter” is om uitleg te geven aan de bepalingen uit de verklaring. Kan het kabinet, uitgaande van zijn eigen kwalificatie van de verklaring als latere overeenstemming tussen de verdragspartijen, aangeven welke concrete lijnen in de rechtspraak van het Hof naar zijn verwachting anders zullen uitpakken? Deze leden denken daarbij aan M.S.S. tegen België en Griekenland (2011) en de effecten op het interstatelijk vertrouwen vooral met betrekking tot het Dublinsysteem en zijn opvolger onder het migratiepact, Hirsi Jamaa tegen Italië (2012) en de toepassing van het Verdrag op volle zee, Paposhvili tegen België (2016) en medische uitzettingsbeletselen, en de toepassing van artikel 8 bij de uitzetting van criminele vreemdelingen en bij nareis.

Met de Verklaring van Chişinău spreekt het CM zich uit over de inhoudelijke uitleg van verdragsrechten in migratiezaken, over het soevereine recht van staten om hun grenzen te bewaken en het verblijf van vreemdelingen te reguleren, en over de betekenis van de *margin of appreciation*. Tegelijkertijd constateren de leden van de JA21-fractie dat de verklaring geen instrument is dat het Hof bindt, dat zij het Hof niet verplicht zijn koers te wijzigen, en door de secretaris-generaal van de Raad van Europa en verschillende lidstaten nadrukkelijk is gepresenteerd als een tekst die de rechtspraak van het Hof juist ongemoeid laat. De cruciale knelpunten die de JA21-fractie eerder in haar notitie over de rechtspraak van het EHRM in migratiezaken heeft beschreven, worden door de verklaring dan ook niet weggenomen. Heeft het kabinet zicht op de opstelling van de lidstaten die in mei 2025 de brief van de negen ondertekenden ten aanzien van vervolgstappen na Chişinău? Klopt het dat een aantal van hen verdergaande stappen wenst, waaronder een verdragsrechtelijke verankering? Wat is de Nederlandse positie in die discussie geweest, in het CM en in het Steering Committee for Human Rights (CDDH)?

De leden van de JA21-fractie wijzen erop dat het Verdragssysteem de mogelijkheid kent om, als de verdragspartijen van oordeel zijn dat de uitleg van het Hof in bepaalde zaken gevolgen heeft die als onwenselijk worden gezien, bijvoorbeeld omdat zij te veel zijn afgedreven van de oorspronkelijke intenties van de verdragspartijen, die uitleg via een protocol bij te sturen. Artikel 32 EVRM legt de rechtsmacht tot uitleg van het Verdrag én de protocollen bij het Hof; een protocol is daarmee het enige instrument waarmee de verdragspartijen als *masters of the treaty* een uitleg kunnen vastleggen waaraan het Hof gebonden is. Precies om die reden is na de Verklaring van Brighton (2012) het subsidiariteitsbeginsel en de *margin of appreciation* niet bij verklaring gelaten, maar met Protocol nr. 15 in de preambule van het Verdrag verankerd. Deze leden vragen het kabinet hierop te reflecteren. Deelt het kabinet de analyse dat de Verklaring van Chişinău dezelfde begrippen inroept die in 2012 een protocol nodig hadden om betekenis te krijgen? Waarom zou een politieke verklaring in 2026 volstaan waar de verdragspartijen in 2012, met veel bescheidener ambities, een verdragswijziging nodig achtten? Kan het kabinet aangeven welk instrument, anders dan een protocol, het Hof daadwerkelijk zou binden aan de in Chişinău vastgelegde (of eventuele aanvullende) uitgangspunten?

De leden van de JA21-fractie wijzen erop dat de hervorming van het Verdragssysteem de afgelopen vijftien jaar steeds is gedragen door voorzitterschappen: Interlaken (Zwitserland, 2010), Izmir (Turkije, 2011), Brighton (Verenigd Koninkrijk, 2012), Brussel (België, 2015) en

Kopenhagen (Denemarken, 2018). Het Verenigd Koninkrijk gebruikte in 2012 precies het instrument dat het Koninkrijk in 2027 in handen krijgt: het voorzitterschap van het CM, een high-level conferentie en een verklaring met een opdracht aan het CDDH, waaruit indertijd Protocol nr. 15 voortkwam. Het verslag vermeldt bovendien dat Monaco als huidige voorzitter inzet op versterking van het EVRM en het EHRM. Deze leden zien hierin een natuurlijke aanloop naar een Nederlands initiatief op dit vlak.

De leden van de JA21-fractie zijn van mening dat het Koninkrijk zijn voorzitterschap van het CMDH en het CM moet aanwenden om het voortouw te nemen bij de totstandkoming van een interpretatief protocol bij het EVRM – een zeventiende protocol – waarin de verdragsstaten als "masters of the treaty" gezamenlijk vastleggen hoe de relevante verdragsbepalingen in asiel- en migratiezaken en eventuele andere zaken behoren te worden uitgelegd. Doel daarvan is de dynamische rechtsontwikkeling van het Hof in een zeer beperkt aantal aspecten op dit terrein dichterbij terug te brengen tot wat de verdragsstaten daadwerkelijk zijn overeengekomen, zonder het Verdrag of het lidmaatschap van de Raad van Europa ter discussie te stellen.

Is het kabinet bereid het thema migratie en EVRM alsnog op te nemen in de Koninkrijksinzet, en daarbinnen het initiatief te nemen tot een interpretatief protocol bij het EVRM?

De brief noemt als randvoorwaarde voor de thematische inzet dat er "voldoende animo onder lidstaten" moet zijn om voortgang te boeken. Deze leden constateren dat 27 lidstaten de verklaring van december 2025 steunden en dat het thema in Chişinău centraal stond. Deelt het kabinet de conclusie dat aan de gestelde randvoorwaarden van relevantie, effectiviteit en efficiëntie, voor dit onderwerp ruimschoots is voldaan? Is het kabinet bereid tijdens het voorzitterschap een high-level conferentie over de toekomst van het Verdragssysteem te organiseren, naar het voorbeeld van Brighton en Kopenhagen, met als beoogde uitkomst een verklaring waarin het CM het CDDH opdracht geeft een ontwerp voor een interpretatief protocol op te stellen, of een andere working-group van gemotiveerde verdragsstaten, en dit mee te nemen in de nadere concretisering die de Kamer begin 2027 ontvangt? Is het kabinet bereid nog vóór de presentatie van de prioriteiten in het CM in november 2026 met de ondertekenaars van de brief van mei 2025 en met de voorzitterschappen van Monaco en Montenegro te verkennen of een gezamenlijk initiatief kan worden gevormd, en de Kamer over de uitkomst te informeren? Welke rol ziet het kabinet in dit verband voor het Nederlandse voorzitterschap van het CMDH vanaf november 2026, en is het bereid dat voorzitterschap niet alleen te benutten voor striktere naleving van uitspraken, maar ook om de zorgen van lidstaten over de reikwijdte van de rechtspraak in migratiezaken te agenderen?

De Kamer heeft met de motie-Eerdmans (Kamerstuk 32317, nr. 962) steun uitgesproken voor de brief van de negen regeringsleiders van 22 mei 2025. De leden van de JA21-fractie hebben vervolgens in haar notitie "Protocol Modernisering van het EVRM" een concreet voorstel gedaan voor een interpretatief protocol bij de artikelen 3 en 8 EVRM. Deze leden vragen het kabinet een inhoudelijke appreciatie van dit voorstel te geven: welke elementen acht het kabinet juridisch haalbaar, welke niet, en waarom? Welke bezwaren ziet het kabinet in het bijzonder met betrekking tot het absolute karakter van artikel 3 EVRM, en hoe zouden die in de redactie van een protocol kunnen worden ondervangen, bijvoorbeeld door de beoordelingsmarge te richten op de vraag wanneer sprake is van een reëel risico en op de eisen aan garanties van het ontvangende land? Is het kabinet bereid de tekstvoorstellen uit de notitie als vertrekpunt te nemen voor inbreng in het CDDH?

Kan het kabinet de procedurele route naar een protocol schetsen: de rol van het CDDH, het CM en de Parlementaire Vergadering, de geldende besluitvormingsregels en een realistische tijdlijn? Kan het kabinet aangeven welk deel van de circa 9,5 miljoen euro aan HGIS-middelen beschikbaar is voor inhoudelijke initiatieven zoals een high-level conferentie, en of het bereid is de Kamer voorafgaand aan november 2026 een geactualiseerde brief te sturen waarin het standpunt over een interpretatief protocol en de stand van het overleg met gelijkgezinde lidstaten zijn opgenomen, zodat de Kamer daarover tijdig met de minister van gedachten kan wisselen?

II Antwoord/ Reactie van de minister

III Volledige agenda

- Koninkrijksinzet t.b.v. het voorzitterschap van het Comité van Ministers van de Raad van Europa in 2027, d.d. 26-06-2026, minister van Buitenlandse Zaken, T.B.W. Berendsen (Kamerstuk 20043, nr. 167).
- Verslag Raad van Europa Ministeriele Vergadering van 14 en 15 mei 2026, d.d. 02-07-2026 minister van Buitenlandse Zaken, T.B.W. Berendsen (Kamerstuk 20043, nr. 168)
- Gastlandaanbod Nederland operationele fase Speciaal Tribunaal voor het Misdrijf Agressie tegen Oekraïne, d.d. 03-07-2026, minister van Buitenlandse Zaken, T.B.W. Berendsen (Kamerstuk 36045, nr. 311)